

POZNEJTE PARDUBICKO

Vítejte na Pardubicku – v perníkovém srdci Čech! Zaposlouchejte se do poutavého vyprávění a pojdte s námi poznávat polabskou krajinu rovnou jako stůl! Pardubicko vám nabízí celou řadu zajímavých příběhů osobností, které svůj život spojily s místní krajinou. Stalo se domovem koní, rodnou kotlinou významných průkopníků, místem mnoha historických událostí a v neposlední řadě místem plným vůní a chutí, tolik typických pro pardubický perník a další regionální pochutiny! Pojdte společně s námi ochutnat kousek Pardubicka, místa, kde si na své přijde skutečně každý!

Obsah

- 1 To naše Pardubicko**
- 2 Historie Pardubicka**
Významné památky
Slavní rodáci a osobnosti
- 3 Tradice Pardubicka**
Tradiční gastronomie
Koně na Pardubicku
Sport na Pardubicku
Lázeňství na Pardubicku
Průmysl na Pardubicku
- 4 Pardubicko současnosti**
Architektura 20. století
Muzea a galerie
Příroda a relaxace

1 TO NAŠE PARDUBICKO

Zámek Choltice

Lázně Bohdaneč

Hrad Kunětická hora

Sladká vůně medu se skořicí i dusot koňských kopyt, to vše a ještě více charakterizuje Pardubicko – nejúrodnější část Polabí. Pardubicko je oblastí rozmanitou. Má co nabídnout milovníkům historie, sportu, a dokonce i přírody! Je oblastí listnatých parků, řek a malebných rybníků. Pardubicko v mnoha ohledech předchází své pověsti. Najdete zde několik chráněných území, jakými jsou třeba park platanů **a staletých dubů v Cholticích** nebo tajemná krajina v **okolí Lázní Bohdaneč** – jedineho lázeňského města v kraji, kde se

navíc nachází cenná národní přírodní rezervace **Bohdanečský rybník**.

Bohatá historie zanechala na Pardubicku množství kulturních památek. Zmiňme **goticko-renesanční zámek a historické jádro v Pardubicích**, hrad a zároveň nejvyšší vrchol oblasti **Kunětickou horu** nebo magický barokní zámek v Cholticích. Výjimečné postavení zaujímá **Národní hřebčín Kladruby nad Labem**, který je proslulý skutečnou perlou, a to chovem starokladrubských koní. A koně vůbec patří k atributům celé oblasti. Vždyť kdo

by neznal stoletou tradici Velké pardubické, oblíbené sportovní a společenské události?

Zkrátka, koňská hříva vás může na Pardubicku provázet téměř všude. Ať už na dostizích, na návštěvě hřebčína v Kladrubech nad Labem nebo v Hipologickém **muzeu Slatiňany**. Už vůbec není náhodou, že na Pardubicku najdete dostatek míst, kde se dá prožít báječná dovolená v sedle. Místní jezdecké stezky a okruhy lemují velkou část tohoto regionu. Je tedy na vás, kterou variantu pro poznávání oblasti zvolíte.

2 HISTORIE PARDUBICKA

Bohdanečské rybníky

Zámek Pardubice

Opatovický kanál

Oblast Pardubicko je místem rozmanitým, každá z jejích částí vyniká svou specifickou historií. Hlavním městem oblasti jsou **Pardubice**. Město, s první písemnou zmínkou roku 1295, je spojeno s pány z Hostýně, později Pardubic, mezi které patřil významný **Arnošt z Pardubic**. Rádce a arcibiskup Karla IV. město roku 1340 zdědil. Důležitým historickým mezníkem je příchod rodu **Pernštejnů**. Mezi lety 1491–1560 dochází k největšímu rozvoji města i celé oblasti. Dochovaná **rybníční soustava na Bohdanečsku** je pozůstatkem šikovnosti rodu, kterému

zároveň ve své době přinášela veliké zisky. Sama Bohdaneč, jež je dnes významným lázeňským místem, získává svou renesanční podobu právě v období **Viléma z Pernštejna**. Nedaleký **Opatovický kanál**, kulturní a středověká vodní památka, byla Vilémem z Pernštejna rozšířena k napájení rozsáhlé rybníční sítě – tato funkce má své uplatnění dodnes. Také na nedalekém hradu Kunětická hora byly znatelné stopy rodu Pernštejnů. Za Viléma a jeho synů, Vojtěcha a Jana, dochází v letech 1491 a 1548 k největší přestavbě celé

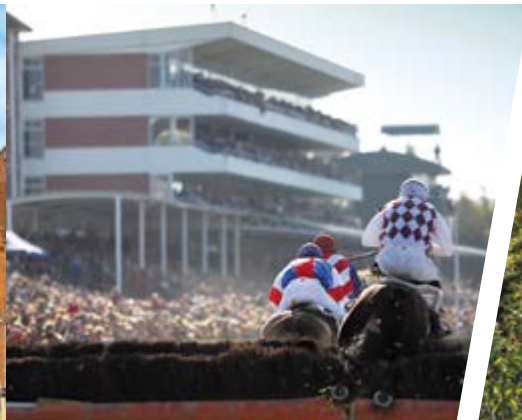
oblasti. V roce 1500 přikoupil aktivní a zámožný velmož Vilém z Pernštejna také Kladruby a o pár let později připojil ke svému panství také **Holice a Přelouč**.

Slavná éra rodu skončila rokem 1560, kdy bylo zadlužené panství prodáno **císaři Ferdinandovi I.** Na řadu přišla třicetiletá válka. Zajímavostí je, že právě městu Pardubice, které se tlaku švédských vojsk úspěšně bránilo, klesl počet obyvatel na polovinu a celková obnova trvala více jak sto let.

Automatické mlýny

Velká pardubická

Africké muzeum Dr. Emila Holuba

Synthesia a.s.

Pardubice hlavní nádraží

Jiří Potůček

Novou významnou kapitolou historie Pardubic, ale i celé oblasti bylo až **19. a 20. století**. Rozmach přinesla především stavba železnice. První vlak přijel do Pardubic v srpnu roku 1845 a díky výhodnému **železničnímu spojení** se Pardubice staly industriálním městem. Kvůli rovinatému povrchu a nevyhovujícím podmínkám vodních toků probíhala v důsledku rozvoje průmyslu rozsáhlá regulace řek. Začátkem 20. století byla současně s regulací Chrudimky vybudována hydroelektrárna, kterou byly poháněny

mimo jiné i Winternitzovy mlýny. Automatické mlýny byly navrženy Josefem Gočárem pro bratry Egona a Karla Winternitze a dodnes jsou jedinečnou dominantou. Není proto divu, že rok po ukončení jejich provozu v roce 2013 byly mlýny zařazeny na seznam národních kulturních památek České republiky.

Roku 1874 se běžela první **Velká pardubická**, dnes již světoznámý dostih. **Přelouč** zaujímala druhé místo jako hospodářsky nejvýznamnější město Pardubicka, a to díky napojení na železniční obchodní

tepnu. **Holice** se proslavily osobností, která obohatila svět vědeckými výpravami do Afriky. Důležitým mezníkem bylo založení **slatinných lázní v Bohdaneči**. **Hrad Kunětická hora** čekal na obnovu delší čas. Vypleněný objekt podléhal rychlé zkáze, kterou urychlila těžba zdejšího kvalitního kamene. Pardubice i celá oblast se dostaly do povědomí také díky pardubickému rodákovi, aviatikovi **Janu Kašparovi**. Tomu se na stroji Blériot roku 1910 podařilo vzlétnout a o rok později uskutečnit historický let z Pardubic do Prahy.

Po vzniku Československé republiky význam Pardubic a celé oblasti ještě vzrostl, a to například díky založení elektrotechnického závodu Telegrafia a také továrny na výbušniny Explosia Semtín. **Chemický a elektrotechnický průmysl** zkvétal. Výroba semtexu je i dnes známá po celém světě. V meziválečném období se rozvíjela jak kultura, tak sport. V Pardubicích se začala hrát tenisová Pardubická juniorka a také jezdit plochodrážní závod Zlatá přilba. Rozkvět oblasti však zastavila německá okupace, která s sebou přinesla i silný

domácí odboj v celé oblasti i regionu. Velký vliv na místní odboj měla výsadková skupina **Silver A**, jejíž členové našli v Pardubicích a okolí pomoc i úkryt při přípravě atentátu na R. Heydricha. Je méně známou okolností, že se příslušník výsadkové skupiny **Jiří Potůček** skrýval na sádkách nedaleko Lázní Bohdaneč a odtud vysílačkou **Libuše** podával zprávy do Londýna. Partyzánské oddíly působily také na Holickou.

Po 2. světové válce se oblast Pardubicka začala znovu rozvíjet. V roce 1950 byla

založena **Vysoká škola chemická** (od roku 1994 Univerzita Pardubice), počátkem 50. let byla v Pardubicích zavedena trolejbusová doprava, v roce 1958 otevřena nová budova **vlakového nádraží** v Pardubicích – jedna z nejvýznamnějších staveb poválečného funkcionalismu.

Dnešní Pardubicko prochází novou renesancí. Rekonstrukce budov, tvořivost podnikatelů, udržování tradic, bohatá nabídka kulturních a společenských akcí, univerzitní život. To vše a ještě více vytváří podobu dnešního Pardubicka!

Významné památky

Pernštýnské náměstí

Kostel sv. Mikuláše, Veliny

Zámek Pardubice, Rytířské sály

Příhrádek

Národní hřebčín Kladruby nad Labem

V málokterém průmyslovém městě najdete tak zachované **historické jádro** s původní kostkovou dlažbou, jako je tomu v Pardubicích. Do městské památkové rezervace patří spektrum nádherných staveb jako **Pernštýnské náměstí s radnicí** a měšťanskými domy, barokní **Dům U Jonáše** a 60 metrů vysoká dominanta města – **Zelená brána**. Ve stínu měšťanských domů získává posezení při kávě či večeri svou jedinečnou atmosféru. Malebným **Lázním Bohdaneč** vévodí komplex staveb architekta **Josefa Gočára**. Dá se říci, že Lázně

Bohdaneč nesou Gočárovův odkaz z celé oblasti nejvíce. **Masarykovo náměstí** s budovou radnice představuje přirozené centrum města. Mezi nejvýznamnější stavby patří **Gočárovův pavilon**, penzion Škroup a Gočárovův vodojem. Působivost a příjemnou atmosféru lázeňského města podtrhují fontány a bohatá zeleň. Nelze opomenout ani kostel sv. Máří Magdalény, **dům čp. 112**, nejstarší stavbu ve městě, a **bohdanečské hřbitovy**, kterým se přezdívá bohdanečský Slavín. Nejvýznamnější barokní památku, **kapli sv. Romedía**, najdete na **choltickém**

zámku. Selské baroko, mohutnou dřevěnou zvonici, v obci **Sezemice**. Holice se zase pyšní **muzeem Dr. Emila Holuba** a krásná obec **Veliny** dominantním kostelem sv. Mikuláše. **V Přelouči** pozornost upoutá náměstí s honosnou Občanskou záložnou i v chodníku vyznačeným místem, kde dal jezuita Koniáš pálit „kacířské“ knihy, románský farní kostel sv. Jakuba, židovský hřbitov a bývalá synagoga. Za povšimnutí stojí i obec **Rybitví**, proslavená **bratřenci Veverkovými** a jejich vynálezem ruchadla.

Na cestě Pardubickem stojí za pozornost **soubor národních kulturních a technických památek**. První z nich je **pardubický zámek**, původně hrad ze 13. století, který na přelomu 15. a 16. století prošel největší přestavbou dle zadání pánů z Pernštejna. Najdete zde nejstarší akt v dějinách českého umění **Fortunu volubilis**, Rytířské sály s renesančními nástěnnými malbami, a dokonce i tajný kryt civilní obrany. Unikátní jsou dochované původní dispozice vodního hradu, který byl od okolního světa uzavřen mohutnými zemními valy. Spojnicí mezi zámkem

a centrem města je takzvaný **Příhrádek** – historicky místo opevněného předbraní, správy panství, kancelář i vězení.

Hrad **Kunětická hora** je bezpochyby dominantou celé oblasti. Původně královský hrad byl důležitým strategickým bodem východních Čech. Hradní věž je nejvyšším místem v okolí a nabízí nádherný pohled od polabských rybníků až do Krkonoš. Hrad patří k nejvyhledávanějším turistickým cílům. Přispívá k tomu i fakt, že se zde natáčel **seriál Arabela**. Kultura hradem hýbe

každé léto v podobě koncertů, divadla i jarmarků. Obora pod hradem ukrývá zubry, jelení stádo i divoká prasata.

Národní hřebčín Kladruby nad Labem je světoznámý díky plemennému chovu koní. Zachovala se zde jedinečná populace ušlechtilých starokladrubských běloušů, která byla spolu s celým hřebčínem vyhlášena národní kulturní památkou. Kromě samotného hřebčína nesmíme opomenout ani zámek, historickou kočárovnu, muzeum chovu kladrubského koně a lesovnu se simulátorem jízdy v kočáře.

Pardubice hlavní nádraží

Krematorium Pardubice

Památník Zámeček

Malá vodní elektrárna Přelouč

Semínský akvadukt

Automatické mlýny

Významnými stavbami dokumentující vývoj Pardubic ve 20. století jsou nová budova **vlakového nádraží** a **krematorium**. Architektonickou soutěží pro stavbu krematoria prošla stovka projektů, zvítězilo pojetí poválečného rondokubismu architekta Pavla Janáka a výtvarníka Františka Kysely. Krematorium je známé také díky slavnému snímku Juraje Herze **Spalovač mrtvol** s Rudolfem Hrušínským v hlavní roli, jenž se zde natáčel. Krematorium z roku 1923 bylo zahrnuto mezi kulturní památky v roce 1958. K roku 1958 se váže i druhá

zmíněná stavba, kdy byla otevřena nová budova vlakového nádraží. Autory návrhu byli architekti Karel Řepa a Karel Kalvoda, kteří při stavbě spolupracovali se specialistou na dopravní stavby Josefem Dandou. Staniční budova je jednou z nejvýznamnějších staveb poválečného funkcionalismu.

S událostmi 2. světové války je tragicky spjat **Zámeček v Pardubičkách** neboli Larischova vila – novorenesanční budova architekta Františka Schmoranze st. z roku 1885. Po Heydrichově

smrti gestapo rozjelo odvetnou akci a na Zámečku na kraji města nechalo mezi 3. a 9. červencem 1942 popravit řadu českých vlastenců. Mezi nimi i obyvatele nedaleké **vesnice Ležáky**, kterou nacisté vypálili, aby zastrašili své odpůrce. Místo hromadných poprav se stalo pietním územím a je zahrnuto mezi národní kulturní památky. V prosinci 1942 bylo z Pardubic do koncentračních táborů deportováno 563 Židů a během roku 1944 zažilo město tři nálety anglo-amerického letectva, které bombardovalo zdejší rafinerii a letiště.

Na Pardubicku najdeme celou řadu zajímavých technických památek. Vizuálně atraktivní a zároveň architektonicky významná je **malá vodní elektrárna v Přelouči**. Monumentální soustavu jezu, zdymadla, mostu a hydroelektrárny na Labi vystavěla podle návrhu architekta Františka Roitha pražská firma Kapsa a Müller. Malá vodní elektrárna Přelouč na 116. říčním kilometru řeky Labe zahájila svůj provoz v roce 1924. Elektrárna pracuje na malém spádu, menším než 4 m, a její celková maximální hltnost je 84 m³/sec.

Opatovický kanál je výjimečné technické dílo, jehož historie sahá až do 15. a 16. století. Z původního Opatovického kanálu o délce necelých 35 km se dodnes zachovalo 26 km. Kanál napájel tehdejší největší soustavu rybníků v Čechách. Na jeho toku se původně nacházelo 32 mlýnů, do současnosti se zachovaly jen dva – jeden u obce Břehy, druhý pak u Lázní Bohdaneč. Opatovický kanál je kulturní památkou a dodnes zásobuje vodou několik rybníků. V nedaleké obci Semín se nachází tzv. **Semínský akvadukt**. Jedná se o místo, kde dochází

k mimoúrovňovému křížení Opatovického kanálu s místním Sopřečským potokem.

Nelze opomenout jednu z velkých technických dominant města Pardubice, a to **Winternitzovy Automatické mlýny**. Budovu mlýnů nechala postavit rodina Winternitzů v roce 1910 podle projektu architekta Josefa Gočára. Budova mlýna a síla jsou zapsány na seznamu národních technických památek. Komplex patří do desítky největších zařízení svého druhu v České republice. Provoz mlýnů byl ukončen v roce 2013.

Slavní rodáci a osobnosti

Závět Arnošta z Pardubic

Kostel Zvěstování Panny Marie

Josef Gočár

Blériot Jana Kašpara

Jan Perner (www.carokraj.cz)

Emil Holub

Arnošt z Pardubic (25. 3. 1297 – 30. 6. 1364)

jako první pražský arcibiskup, přední diplomat a důvěrný rádce císaře Karla IV. vynaložil veliké úsilí na zlepšení organizace a správy diecéze. V souvislosti s povýšením pražského biskupství na arcibiskupství bylo roku 1344 založeno nové biskupství v Litomyšli. Do diecéze poté patřily i Pardubice. Zajímavostí je, že Arnošt do nich zavítal jen velmi vzácně. Měl však bezprostřední vliv na založení pardubického kostela Zvěstování Panny Marie.

Vilém z Pernštejna (*1435 – 8. 4. 1521), výrazná historická postava celého Pardubicka. Je považován za vynikajícího hospodáře i politika, za jehož vlády moc jeho rodu dosáhla vrcholu. Vilémova expanze do východních Čech začala v 15. století, kdy postupně dobyl Pardubice, Kunětickou horu i Holice. Stojí za přestavbou pardubického zámku z původního hradu. Zasloužil se o rozvoj rybníční soustavy, podporoval obchod i řemesla. Vilém z Pernštejna zanechal v dějinách Pardubicka nerasmazatelnou stopu.

Josef Gočár (13. 3. 1880 – 10. 9. 1945), významný český architekt a pedagog, narozen v Semíně u Přelouče. Založil několik uměleckých skupin, přispíval do řady časopisů, a to i zahraničních. Stal se předsedou a vůdčí osobností uměleckých sdružení. Byl rektorem Akademie výtvarných umění (1928–1931), rytířem řádu francouzské Čestné legie a laureátem národních i mezinárodních cen. Jeho tvorba a práce podle Gočárových plánů jsou nejvíce patrné v Lázních Bohdaneč. V roce 2000 byl zvolen největší osobností české architektury 20. století.

Jan Kašpar (20. 5. 1883 – 2. 3. 1927), rodák z Pardubic a průkopník aviatiky. Roku 1910 se mu podařilo na stroji Blériot vzlétnout a překonat vzdálenost dvou kilometrů. O rok později pak uskutečnil historický let z Pardubic do Prahy. Stal se slavnou, váženou a obdivovanou osobností. Jan Kašpar je právem považován za průkopníka aviatiky nejen na Pardubicku. Jeho význam pro město symbolizuje socha, kterou můžete spatřit na pardubické třídě Míru.

Jan Perner (7. 9. 1815 – 10. 9. 1845) byl český vlastenec, projektant a stavbyvedoucí první české parostrojní dráhy. Tento schopný inženýr prosadil pro spojení Prahy a Vídně železnici přes Polabí a Olomouc, což pro Pardubice znamenalo mnoho. Díky železničnímu spojení se staly průmyslovým centrem a důležitou železniční křižovatkou. Roku 1845 byl zahájen provoz severní dráhy z Olomouce do Prahy, která po železnici spojila Prahu s Vídní. Socha Jana Pernera je umístěna na pardubickém vlakovém nádraží.

Emil Holub (7. 10. 1847 – 21. 2. 1902) už jako chlapec toužil být cestovatelem a po studiu medicíny si svůj sen splnil. Sedm let pracoval v jižní Africe jako lékař a podnikal zde své objevitelské výpravy. Nadšený Emil Holub přispěl řadou článků do českých i rakouských novin a posílal do Prahy své etnografické a přírodovědné nálezy. Když se vrátil po letech zpět do Evropy, těšil se velké popularitě, a to i přesto, že Národní muzeum v Praze jeho sbírky odmítlo. Svého rodáka si Holice velmi váží, pyšní se jeho sochou a také oblíbeným muzeem.

Pomník bratraců Veverkových

Rodný dům Václava Veverky

Léčebné lázně Bohdaneč

Adolf Hrabá (Sbírka Adolfa Vondrky)

František Filipovský (Městské muzeum Přelouč)

Dominik Hašek (foto: Luboš Lang)

Bratraci Veverkové (Václav 13. 4. 1796 – 23. 2. 1849, František 3. 3. 1799 – 12. 2. 1849)

si nepřáli vydobýt si svým vynálezem slávu, ale pomoci lidem a ulehčit jim těžkou práci, která stála za nízkou úrovní zemědělství. František Veverka spojil své síly s bratrancem Václavem. Na konci jejich snahy stál geniální a jednoduchý pluh, který půdu provzdusnil a dostával spodní vrstvu půdy navrch. Veverkové pojmenovali svůj vynález ruchadlo, ale lidé mu dlouho říkali „veverče“. Ruchadlo bylo o několik let později ukradeno

a patentováno úředníkem Janem Kainzem. Přiznání autorství se bratraci Veverkové už bohužel nedožili. V obci Rybitví v rodném domku Václava Veverky naleznete Památník bratraců Veverkových, který je doplněn výstavou věnovanou oběma tvůrcům ruchadla.

Jan Veselý (20. 5. 1855 – 12. 9. 1920)

a rodina Veselých byla v Bohdanči na Pardubicku velice považovaná. Janův otec vlastnil rozsáhlé pozemky táhnoucí se až k Libišanům. Právě zde

koupil Jan rybníční hospodářství, kde si vůbec poprvé všiml, že místní rašelina nemusí být pouze zdrojem topiva. Poté, co se dozvěděl o kvalitě a léčebných účincích rašeliny z Libišan, pojal nápad založit si vlastní lázně. Těšily se takové oblíbenosti, že se Jan rozhodl zakoupit u firmy Laurin & Klement autobus, kterým klienty vozil po bohďanečském náměstí. Lázně postupně rostly, měnila se skladba procedur a získávaly na jméně. Dnes jsou oblíbeným místem k odpočinku a relaxaci. Město oficiálně přijalo název Lázně Bohdaneč.

Adolf Hrabá (1. 4. 1901 – 25. 12. 1942) byl významnou osobností 2. světové války. Jako správce rybníčního hospodářství v Bohdanči ukrýval člena paradesantní skupiny Silver A Jiřího Potůčka. Dalšími členy skupiny byli Josef Valčík a velitel Alfréd Bartoš. Skrze pomoc pana Hrabu vysílal Jiří Potůček řadu klíčových zpráv do Londýna vysílačkou Libuše. Nikdo z odvážné skupiny Silver A období heydrichiády nepřežil. Adolf Hrabá, který u sebe Potůčka ukrýval, skončil v koncentračním táboře, kde v období Vánoc 1942 zemřel.

František Filipovský (23. 9. 1907 – 26. 10. 1993)

je nejslavnějším rodákem města Přelouč. Proslavil se jako divadelní i filmový herec a také jako vynikající dabér, kdy nezapomenutelně propůjčil svůj hlas například Louisi de Funěsovi. Na počest Františka Filipovského se od roku 1994 v Přelouči pořádá festival Ceny Františka Filipovského, který se těší velké oblíbenosti. Každoročně ho navštíví přes 2 500 diváků. Přelouč se na počest svého rodáka přezdívá jako město dabingu.

Dominik Hašek (29. 1. 1965)

je celosvětově známým hokejistou, který začal hrát v šesti letech v rodných Pardubicích. V 16 letech si za tým Tesla Pardubice poprvé zachytil v nejvyšší československé lize. V sezóně 1982/1983 se Hašek v pardubickém týmu propracoval na pozici brankářské jedničky a ve svých 18 letech se stal nejmladším reprezentačním brankářem v historii Československa. Dominik Hašek byl v roce 2014 uveden do Hokejové síně slávy v Torontu a v roce 2017 vybrán jako jeden ze sta nejlepších hráčů historie ligy NHL.

3 TRADICE PARDUBICKA

Perníková chaloupka

Cykloturistika na Pardubicku

Sportovní rybaření

Neodmyslitelnou součástí Pardubicka je **pardubický perník**. Pardubický perník získal chráněné zeměpisné označení a označení původu a je uznán státy EU jako ojedinělý a tradiční výrobek. Doporučujeme navštívit samotné Perníkové hejtmánství pod Kunětickou horou, kde unikátní **Muzeum perníku a pohádek** láká nejen vůní, ale i poutavými historkami.

I díky rovinatému charakteru krajiny se **jízdní kolo** stalo na Pardubicku tradičním a běžným dopravním prostředkem. Sít značených cyklotras

i množství kvalitních cyklostezek jsou velkým turistickým lákadlem. Trasy jsou vhodné i pro rodiny s dětmi. Klidnou cykloturistiku můžete vychutnávat plnými doušky ať už na cestách podél Labe, nebo po historických památkách. Trasy vedou například z Pardubic do Opatovic, na Bukovinu, ke Kunětické hoře nebo do hlubokých holických lesů. Svým charakterem je Pardubicko nejen rájem cyklistů, ale i rybářů. Na mnoha místech Pardubicka můžete spatřit **sportovní rybáře**, kteří se svým způsobem stávají typickou součástí krajiny.

Na Pardubicku se stále něco děje! Pardubicko vyniká bohatou nabídkou kulturních, společenských i sportovních akcí, a to po celý rok. Není překvapením, že díky rozmanitosti, četnosti i nadregionálnímu významu akcí se **zážitková turistika** těší oblibě. Tradice reprezentují jak sportovní akce mezinárodního charakteru jako Velká pardubická, Zlatá přilba či Pardubická juniorka, tak i akce komornější, které udržování místních tradic a zvyků podporují. Pardubicko, to je zkrátka oblast, která se musí prožít!

Tradiční gastronomie

Pardubický perník

Pivo Pernštejn

Pernštejnský kapr

Kunětická zmrzlina

Houslař Jan F. Veselý

Každá oblast je jedinečná nejen krajinou a svou historií, ale také kuchyní a tradicemi! Když se řekne Pardubice, každému se vybaví surovina pro ně tolik typická, a to **perník**! Původní receptura obsahovala med, mouku a pepř, který dal vzniknout názvu perník, původně peprník. Jak čas postupoval, mistři pekaři pochoutku vylepšovali a obohacovali o další suroviny, dodnes mnohými z nich utajované. Tajné receptury přežily 1. světovou válku a během první republiky byste v Pardubicích našli zhruba pět továren, které zaměstnávaly několik

set dělníků. Perník se začal vyvážet do ciziny, rostla jeho obliba i popularita. Tradice se udržela až dodnes. V Pardubicích najdete několik tradičních výrobců perníku, bezpočet prodejen perníku a pod Kunětickou horou dokonce i **Perníkovou chaloupku**.

Milovníci **piva** si na Pardubicku také přijdou na své. Vaření piva má v Pardubicích přímo staletou tradici. Za slávou pardubického piva nestojí nikdo jiný než **Vilém z Pernštejna**, neboť už v 16. století se zde vařilo kvalitní světlé pivo. Obliha

rostla a tohoto trendu využili podnikatelé v oboru pivovnictví, kteří v 19. století nechali zbudovat pardubický pivovar. Jednalo se o jeden z prvních moderních pivovarů ve východních Čechách. Dnes je pivovar významným regionálním výrobcem piv značky **Pernštejn** a např. i speciálního tmavého piva **Porter**. Ochutnat piva světlá, tmavá i nealkoholická můžete přímo v pivovarské hospodě, ale i na spoustě jiných míst regionu. Na Pardubicku se také těší oblibě lokální minipivovary, které vám svou atmosférou jistě uçarují.

Ačkoli si většina lidí spojuje pojem rybníkářství s jihočeským regionem, zakládali naši předkové rybníky i v řadě jiných lokalit. Například i na Pardubicku, kde se o **rozvoj rybníkářství** zasloužil především šlechtický **rod Pernštejnů**. Pernštejnové obecně patřili mezi největší odborníky na chov kaprů a své poznatky si předávali z generace na generaci. I dnes se tato tradice připomíná akcemi, které jsou spojeny s výlovem ryb a ochutnávkou regionálních specialit. Zkuste **Pernštejnského kapra**, nebudete litovat. Na své cestě Pardubickem natrefíte

na turistická místa, která mapují tuto vzácnou historii (Opatovický kanál, kanál Halda, chráněná přírodní území Bohdanečský rybník, rybník Matka či rybník Hluboký) a tradičně vám nabídnou i to nejlepší k ochutnání.

Na Pardubicku se můžete setkat s řadou míst, která se vrací k tradičním hodnotám a regionální produkci založené na kvalitě. Tato místa a hlavně nabízené produkty nesou označení **KRAJ PERNŠTEJNŮ regionální produkt**. Uvedená značka garantuje zejména místní původ výrobku, kvalitu

a šetrnost vůči životnímu prostředí. Touto značkou se v současné době pyšní celá řada výrobců z **Pardubic, Bohdanečska, Holicka a regionu Kunětické hory**. O kvalitní zážitek, suvenýr nebo ochutnávku se vám postará certifikovaný **Pernštejnský kapr**, vynikající **Kunětická zmrzlina**, **Pardubický perník** a mnoho dalších produktů. Výrobky si můžete pořídit v několika prodejnách v Pardubicích, přímo u výrobců nebo i na menších regionálních jarmarcích a akcích.

Koně na Pardubicku

Ješek z Pardubic na průčelí Zelené brány

Velká pardubická

Starokladrubští koně (www.carokraj.cz)

Národní hřebčín Kladruby nad Labem

Hipostezky Pardubicka

Historie tomu tak chtěla, že se právě **kůň** stal symbolem, který je spjat s několika místy na Pardubicku. Vůbec první, jenž je často zdrojem vtipných připomínek, je právě symbol města Pardubic – bílý půtkůň. Historie vypráví příběh **Ješka z Pardubic**, který roku 1158 táhl dobývat město Milán. Při jednom z nočních nájezdů se družině podařilo nepozorovatelně proniknout do města. Obyvatelé však postavili obranu a útok potlačili. Jako poslední unikl právě Ješek se svým běloušem, kterého ale těžká brána přetala vejpůl.

Ješek nenechal koně napospas nepřítelům a na svých bedrech ho odtáhl až ke knížeti. Za tento statečný čin mu byl dán symbol polovice koně v erbu.

Koně zůstali nedílnou součástí města dodnes. **19. století** bylo typické slavnými **parforsními hony** s celoevropskou účastí. Odtud to byl už jen malý krůček k překážkovému koňskému dostihům a proslulé **Velké pardubické**. Sportovní a společenská událost drží tradici již od roku 1874 a hlavněmu závodu předchází řada rámcových dostihů. 6900 metrů, 31 překážek a **slavný**

Taxisův příkop, to vše jsou pojmy, které se k Velké pardubické váží. Nejúspěšnějším koněm historie je **ryzák Železník** se čtyřmi vítěznými starty, z jezdců dokázal zvítězit osmkrát legendární český **žokej Josef Váňa**. Velká pardubická se pořádá každoročně na podzim a patří mezi významné společenské události. V průběhu roku se na pardubickém závodišti koná celá řada akcí sportovního i kulinařského charakteru. Pro všechny dostihové nadšence je v nabídce i možnost prohlídky dostihového dráhy s výkladem.

Pardubicko se pyšní unikátní památkou a jedinečným turistickým cílem, nejstarším hřebčínem na světě v **Kladrubech nad Labem**. Hřebčín je domovem slavného starokladrubského plemene vraníků a běloušů. Tradice chovu tohoto slavného plemene začala v Kladrubech již v 16. století a teplokrevníci jsou určeni výhradně pro ceremoniální účely. Jednoho starokladrubského koně věnovala Česká republika jako svatební dar britskému princovi Williamovi a jeho choti Kate Middleton. Národní hřebčín Kladruhy nad Labem můžete poznat na některém

z prohlídkových okruhů, během projíždky kočárem nebo absolvovat individuální výcvik. Rozhodně navštivte také zámecký hřebčín Slatiňany a jeho **Hipologické muzeum**, tam o koních zjistíte vše, co jste kdy potřebovali vědět.

Pro milovníky adrenalinu a zážitků je rozhodně dobrou zprávou, že je v oblasti Pardubicka vybudováno i několik jezdeckých tras. Pokud se rozhodnete pro tento typ poznávání Pardubicka, vězte, že **hipostezky** mají rozdílnou délku i náročnost. Ze sedla koně tak můžete

poznávat krásy města Pardubice či skrze celé **Pardubicko** zavítat k sousedům do **Železných hor**. Kromě jezdeckých tras narazíte také na objekty, které se specializují na výcvik koní nebo nabízí vyjíždky do přírody pro malé i dospělé. Postupně vznikají úvaziště, stanice, ve kterých můžete přespat vy i váš kůň, a dokonce i půjčovny, kde je možné si koně na putování po kraji pronajmout. Lidé tak mohou strávit v sedle koně i několik dní a poznávat nová místa.

Sport na Pardubicku

Zlatá přilba

Czech Open

Pardubický hokej

Olympijský park Pardubice

Pardubice na bruslích

S tradicemi Pardubicka zdaleka nekončíme. Kromě perníkové pochoutky a historie koní se celá oblast a zejména potom město Pardubice pyšní svým označením **město sportu**. Pardubicko obecně je místem, které přeje sportovcům různého věku i zdatnosti. Krásy oblasti můžete poznávat ze **sedla koně, kola nebo na in-line bruslích**. Zahálet nebudou ani milovníci vody, golfu nebo adrenalinových sportů. Daleko dříve však sport přispěl k proslavení města, a to i daleko za jeho hranicemi. Sport zde našel všechny podmínky

ke svému rozvoji, a tak se Pardubice mohly stát kolébkou sportu.

Netřeba připomínat stoletou tradici **Velké pardubické**. Ta se pro Pardubice stala velkolepým svátkem. Poté na sebe nenechala dlouho čekat výstavba první závodní dráhy pro cyklistiku. O své slovo se rozhodně hlásí známý plochodrážní závod o **Zlatou přilbu**, který se poprvé uskutečnil v roce 1929. Na plochodrážní stadion ve Svítkově si dnes nachází cestu nejslavnější jezdcí tohoto sportovního odvětví a závod v několika

kategoriích se těší mezinárodní pozornosti. Bez mála staletou tradicí má také celostátní tenisové mistrovství **Juniorka**. Pardubickou juniorku ovládli všichni čeští vítězové Wimbledonu ve dvouhře jako Petra Kvitová, Jana Novotná nebo Jan Kodeš. O svou popularitu se přihlásil i šachový **turnaj Czech Open**, jehož součástí je například mistrovství Evropy amatérů v šachu. Milovníci běhu si zase mohou změřit své síly na Pardubickém vinařském půlmaratonu, který se velké oblibě těší už více než čtyři desítky let.

K Pardubicím patří odedávna **extraligový hokej**. Lední hokej se v Pardubicích začal hrát počátkem 20. století na zamrzlých přírodních vodních plochách. Do první ligové soutěže vstoupil pardubický hokej v roce **1950 pod hlavičkou Slaviea Pardubice, od roku 1953** vystupoval sedm let jako **Dynamo Pardubice** (proto pardubičtí fandové své mužstvo dodnes povzbuzují pokřikem „Dynamo, Dynamo“), dalších třicet let pak coby **Tesla Pardubice**. Hokej je v Pardubicích pojmem a součástí života města. Pardubický „kotel“ fanoušků je pověstný po celé

republice. Doposud dosáhli pardubičtí hokejisté ojedinělého primátu – jsou jediným československým mužstvem, které od roku 1950 nikdy nesestoupilo z domácí nejvyšší hokejové soutěže a hraje ji nepřetržitě až do současnosti.

Pardubice jsou známé i díky **basketbalové soutěži**, která se zde hraje na výborné úrovni. Za více jak 50 let si soutěž prošla značným vývojem. V novém tisíciletí se daří potvrzovat vzestupnou výkonnostní tendenci. Celá organizace dělá maximum pro to, aby

současná značka **BK JIP Pardubice** byla značkou nejvyšší kvality. Známou a dnes již tradiční akcí pro nejširší veřejnost je výjezd inline bruslařů pardubickými ulicemi, známý jako **Pardubice na bruslích**. Při příležitosti Letních olympijských her 2016 byly Pardubice jedním z měst České republiky, kde byl pořádán tzv. olympijský park. **Olympijský park Pardubice 2016** se těšil velkému zájmu, a tak není divu, že v menším měřítku, ale ve stejné kvalitě se akce dočkala návaznosti pod značkou **Sportovní park Pardubice**.

Lázeňství na Pardubicku

Lázně Bohdaneč

Pavilon Gočár

Magdalénská pouť (Město Lázně Bohdaneč)

Lázeňská promenáda

Městečko nedaleko Pardubic, které proslulo tradicí rybníkářství, se může chlubit i tím, že je zároveň jediným lázeňským místem v Pardubickém kraji. **Rašelinná ložiska**, která dala za vznik názvu dnešním **Lázním Bohdaneč**, se rozkládají na ploše 42 ha a jejich stáří se odhaduje na 4 000 let. V prostorách bývalého lihovaru tak lázně v roce 1897 zahájily svou první sezónu. Hlavní léčebnou procedurou byly slatinné koupele. Město získalo v roce 1963 statut lázeňského místa. Léčí se zde **nemoci pohybového aparátu, obezita,**

nadváha, pooperační a poúrazové stavy. Lázně Bohdaneč jsou vyhledávaným místem nejen k léčbě neduhů, ale také k zajištění prevence a odpočinku. Zajímavým produktem lázní je otevření **specializované kliniky**, která kombinuje východní léčebné postupy se západní medicínou. Můžete si tak vyzkoušet **kryoterapie, oxygenoterapie nebo baňkování.** Oblíbené jsou také nejrůznější druhy masáží a péče o pokožku celého těla. Tři samostatné pavilony Léčebných lázní spojuje **krytá kolonáda**, jediná svého druhu u nás. Lázeňské

městečko obklopené přírodou je navíc dostupné i linkou pardubické MHD, nic tedy nebrání návštěvě a relaxaci. Lázně Bohdaneč vám učarují svou atmosférou.

Lázeňské místo přeje také milovníkům přírody. V okolí Lázní Bohdaneč si jí opravdu užijete, okouzlující krajina nabízí dostatek cyklotras i stezek. Neodmyslitelnou součástí jsou soustavy rybníků. **Bohdanečský rybník** a příroda kolem něj jsou navíc národní přírodní rezervací. Na rozloze 250 hektarů zde hnízdí velké množství vzácných ptáků.

Finanční situace přiměla zakladatele lázní Františka Veselého k prodeji již po čtyřech letech provozu. Po krátkém období pěti let, kdy byly lázně v držení Občanské záložny, je v roce 1911 kupuje obec Bohdaneč a začíná se investovat do jejich rozšíření. Zájem o léčebné pobyty vzrůstá. Jelikož z původní budovy lázní dnes zbyl jen komín, je architektura lázní spojena především se jménem slavného architekta Josefa Gočára. K nejvíce obdivovaným místním stavbám patří **Gočárův pavilon**, nejvýznamnější kubistická stavba u nás. Připomenout si

osobnost, která měla na utváření podoby Lázní Bohdaneč značný vliv, můžete i na naučné stezce Gočárova okruhu. Trasa začíná i končí na **Masarykově náměstí.** Jednou ze zastávek je i prostředí lázeňského parku s krásnými přírodními scenériemi. Ať už Lázně Bohdaneč navštívíte jako klient, nebo jako turista, je toto místo ideální pro chvíle relaxace a klidu.

To, že jsou Lázně Bohdaneč místem relaxace a klidu, ale rozhodně neznamená, že by zde nebylo postaráno o zábavu – právě naopak. Každým rokem

připravují Léčebné lázně Bohdaneč **Zahájení lázeňské sezóny**, které nabízí návštěvníkům bohatý kulturní program. Začátek léta tradičně patří **Bohdanečskému kulturnímu a gastro létu.** Po celé léto máte jedinečnou možnost zaposlouchat se do velkého množství cestovatelských přednášek, zúčastnit se tvořivých dílem, prohlédnout si lázeňský komplex s průvodcem, pobavit se na některém z tanečních večerů nebo si vychutnat koncert pod širým nebem. Ani létem však nabídka nekončí.

Průmysl na Pardubicku

Synthesia a.s.

Elektrárna Chvaletice

Elektrárna Opatovice nad Labem

Vaření piva

Pardubicko i Pardubice vyvolávají mnohé asociace. Některé z nich se vztahují k perníku, koním, jiné zase k pardubickému hokeji. Nepříliš oblíbeným spojením je **Pardubicko průmyslové**. V oblasti je nejvíce rozvinutý **průmysl chemický**, který má za sebou dlouhou tradici. U nás, ale i ve světě jsou známé zejména dvě firmy, a to **továrny Synthesia a Paramo Pardubice**. V roce 1920 byla v **Semtině** založena **Československá akciová továrna na výbušné látky**. Roku 1928 vznikla sesterská společnost Synthesia a v roce 1934 byl podnik

přejmenován na **Explosia, a.s.** Největšího rozmachu závod dosáhl v 50. a 60. letech 20. století, kdy zde byla vyvinuta plastická trhavina známá pod názvem **semtex**.

Paramo – Pardubická rafinerie minerálních olejů patřila mezi přední české rafinerie. Její historie se začala psát ve Vídni, kde **David Fanto** ve svém krámku prodával petrolej na litry. Nevedl si špatně, rozhodl se tedy založit si vlastní závod na destilaci a rafinaci petroleje z ropy. Za ideální místo pro svůj záměr považoval právě Pardubice. V Pardubicích

bylo nejen dost vody a železnice, ale i rozvětvený průmysl. Oleje všeho druhu – vřetenové, vazelínové, válcové i těžké – začaly vytlačovat do té doby všeobecně uznávané americké výrobky, a to nejen v Rakousku, ale i v zahraničí. Společnost se dynamicky vyvíjela a prosperovala až do roku 2012, kdy bylo Paramo největším petrochemickým závodem u nás. Dnes je Paramo **součástí Unipetrolu**, přední české skupiny podnikající v oblasti zpracování ropy a petrochemické výroby.

Rovněž **elektrotechnický průmysl** má v Pardubicích velkou tradici. Z pardubického závodu **Tesla** pocházely pasivní **radary Tamara**. S průmyslem oblasti Pardubicka jsou také spojeny nechvalné, i když nepřehlédnutelné scénérie elektrárenských komínů. **Elektrárna Opatovice nad Labem** byla postavena v letech 1959–1960. Ročně spaluje asi 1,9 mil. tun mosteckého hnědého uhlí. Jedná se o uhelnou elektrárnu, která dodává elektřinu i teplo do okolních měst. Exkurze elektrárny jsou možné celoročně, a to po předchozí telefonické domluvě.

Elektrárna Chvaletice je mladší sestrou opatovické elektrárny. Byla postavena v letech 1973–1979. Kromě výroby elektrické energie zajišťuje elektřinu i dodávky tepla, které vyrábí ve společném cyklu. Elektrárna pořádá zajímavé exkurze do svého nitra. Odborný výklad zabere zhruba 1,5 hodiny na trase dlouhé 3 km.

Silné postavení má na Pardubicku pochopitelně i **potravinářský průmysl**. Zejména tradice **perníkářství**, která se rozmáhá počátkem 20. století. Ve městě bylo založeno několik firem,

které zaměstnávaly největší odborníky na perník medový i marcipánový. Historicky je s Pardubicemi spojena také výroba a **vaření piva**. Historie sahá až do období Pernštejnů a její tradice se udržela až do dnešní doby. Průmysl vaření piva nezahálil. Při příležitosti **145. výročí** založení pivovaru se pardubická pivní rodina rozrostla o další minipivovar jménem Arnošt z Pardubic. Jeho úkolem je mimo jiné vývoj nových druhů pív, rozšiřování produkce pivních speciálů i organizování speciálních vzdělávacích kurzů.

Hotel Grand

Východočeské divadlo Pardubice

Náměstí Jana Pernera

Na počátku 20. století bylo město Pardubice největším východočeským městem. Navíc do něj roku 1903 vstoupilo vskutku velkolepě, a to jako pořadatel **Východočeské výstavy**, která reprezentovala průmysl, zemědělství, národopis a školství východočeského regionu. Probíhala intenzivní výstavba města, městských čtvrtí, založila se také nemocnice. Kulturní život ve městě byl také na vzestupu. Jeho vývoj vyvrcholil výstavbou **Městského divadla**. Na počátku století se na vzhledu města významně podepsala také regulace toku Chrudimky a následné zasypání

Městské řeky. Období první republiky bylo typické stavebním rozvojem města. Konala se další velkolepá akce, tentokrát **1. Celostátní výstava tělesné výchovy a sportu** v roce 1931. Právě s ní souvisela výstavba mnohých budov, jako například **hotelu Grand či Průmyslového muzea**, dnes Střední průmyslové školy potravinářské technologie. Z poválečného období pak stojí za pozornost výstavba nové budovy **vlakového nádraží**.

Dopravní dostupnost celé oblasti je opravdu nadstandardní. Pardubice jsou

stále významným železničním koridorem, těší se i z dobré silniční infrastruktury, a navíc je celý region se světem propojen také letecky prostřednictvím Letiště Pardubice. Pardubice v posledních letech skutečně vzkvétají. Rekonstruováno bylo Staré Město a především zámek, který se ze zchátralé ruiny změnil v nádhernou historickou památku.

Výjimečnost Pardubic je dána i bohatou kulturní nabídkou, z toho nejlepššího zmiňme **Východočeské divadlo** a **Komorní filharmonii Pardubice**.

Lázně Bohdaneč

Přelouč

Holice

Golf resort Kunětická Hora

Saunový ráj Holice

Pro **Lázně Bohdaneč** znamenal přelom 19. a 20. století zásadní zlom. Bylo to zejména díky slatinným lázním se zaměřením na léčbu pohybového ústrojí. Současnost města vychází z jeho bohaté historie. Ta mu vtiskla charakteristickou tvář díky krajině, rybníkům a zejména díky klasické a moderní architektuře. Město je považováno za jedno z nejrychleji rozvíjejících se míst na Pardubicku. Výhodou je blízká dostupnost **dálnice D11**, města Pardubice a také samotné Léčebné lázně Bohdaneč jako zdroj zaměstnanosti. Město žije bohatým

kulturním a společenským životem. **Město Přelouč** je historicky nejstarším doloženým místem Pardubicka. Změnu ve vývoji Přelouče přinesla až první polovina 19. století v souvislosti se stavbou nové císařské silnice a zvláště pak železnice. Přelouč se tak stala po Pardubicích druhým hospodářsky nejvýznamnějším městem Pardubicka. Dnes je Přelouč známá udílením **Ceny Františka Filipovského za dabing**. Občanská vybavenost stejně jako kulturní a sportovní vyžití jsou zde na vysoké úrovni. Město **Holice** se může pyšnit **Africkým muzeem**

Dr. Emila Holuba, nejde však o jedinou atraktivitu města. Památník na místním hřbitově, dílo akademického sochaře Josefa Malejovského, je věčnou připomínkou silného odporu vůči nacistickým okupantům. Město v současnosti disponuje výbornou občanskou vybaveností. Potřebnou úroveň doplňuje síť obchodů, restauračních a ubytovacích zařízení. Vlakem nebo autobusem se z Holic dostanete do mnoha měst České republiky, například do Hradce Králové či Svitav.

V roce 2015 byla dokončena rozsáhlá rekonstrukce **Národního hřebčína Kladruby nad Labem**. Areál hřebčína získal zpět svůj skvostný klasicistní vzhled počátku 19. století. Bylo restaurováno sedmnáct hlavních historických budov, vytvořeny zcela nové prohlídkové okruhy a expozice. Celý areál je otevřen veřejnosti a během roku nabízí řadu zajímavých akcí, jezdeckých událostí a seminářů zaměřených na chov a využití starokladrubských koní. Rozvoj v oblasti nabídky turistických služeb zaznamenává v současnosti celá oblast Pardubicka.

Příkladem může být např. **Golf & Spa Kunětická Hora** u obce Dříteč. Tento komplex je důkazem, že Pardubicko má co nabídnout i na poli kongresové turistiky. Mimo kongresové prostory nabízí Golf & Spa Kunětická Hora **18jamkové mistrovské golfové hřiště**, které splňuje všechny požadavky a standardy moderního golfového areálu. Autorem golfového hřiště, otevřeného v září 2007, je špičkový australský golfový designér Graham Marsh, který má za sebou výstavbu více než 80 golfových hřišť po celém světě. Svoji délkou patří golfové hřiště Kunětická

Hora mezi nejdelší golfové hřiště v České republice. Další službou, která nesmí v nabídce žádné turistické oblasti chybět, je saunové centrum. Cedrus Spa – taktéž nabídka resortu Golf & Spa Kunětická Hora nabízí široké spektrum procedur a klidových programů. Nevšední relaxační wellness centrum **Saunový ráj** můžete na Pardubicku navštívit také v Holicích a kromě široké nabídky saun využít například i nabídku masáží, včetně těch rekondičních.

Architektura 20. století

Východočeské divadlo Pardubice

Krajský úřad Pardubického kraje

Budova Komerční banky

Potravinářská průmyslovka

Machoňova pasáž

Východočeské divadlo Pardubice patří mezi nejstarší stálé divadelní scény v Čechách. Zajímavostí je, že k položení základního kamene došlo přesně v den 39. výročí položení základního kamene k Národnímu divadlu v Praze. Krásná secesní budova je dílem pražského **architekta Antonína Balšánka** a byla postavena v letech 1906 – 1909. Fasádu zdobí portréty českých dramatiků a hudebních skladatelů. Východočeské divadlo hraje v Městském divadle, na Malé scéně ve dvoře a v letních měsících pak

využívá možnosti hraní v amfiteátru na vyhlídce hradu Kunětická hora.

Budova krajského a městského úřadu v Pardubicích byla postavena v roce 1924 jako tehdejší sídlo generálního ředitelství pošt a telegrafů. Stavba, kterou projektoval Ladislav Machoň, je vynikající ukázkou citlivého přístupu moderní architektury k okolní starší zástavbě. Za 2. světové války byla budova nechvalně proslulá jako služebna **Schutzpolizei**, kde docházelo k vyslýchání a mučení odbojářů.

Budova dnešní Komerční banky na náměstí Republiky byla v 19. století známá spíše pod názvem hostinec U České koruny. Právě v jeho prostorech se konala vůbec první ochotnická představení v Pardubicích. Hostinec byl v roce 1923 prodán Angločeské bance, která zde o dva roky později nechala vystavět novou budovu, a to podle plánů **Josefa Gočára**. Při realizaci této stavby bral Gočár v potaz těsnou blízkost pozdně gotické městské věže, a proto k potažení střech banky použil měděných plech, který najdete i na střeše Zelené brány.

Na místě dnešního obchodního centra Grand stávala od 16. století celnice, kterou během 30leté války zcela zničila švédská vojska. V 19. století koupili pozemek manželé Patzeltovi, kteří zde zřídili hostinec a hotel Kotel. Po dlouholetém plánování zde byl v roce 1931 zprovozněn **hotel Grand**, projektovaný **Josefem Gočárem**. Hotel sloužil jako víceúčelová reprezentativní budova a pro řadu generací se stal hlavním společenským centrem Pardubic. Na konci 90. let 20. století byl Grand změněn na nákupní galerii. Došlo přitom k zásadním změnám

vnitřní dispozice, ke vložení mezipater a odstranění řady prvků původního interiéru. Další významnou stavbou 20. století je **potravinářská průmyslovka**. Tuto moderní budovu projektoval zdejší rodák, **architekt Karel Řepa**. V roce 1931 tak vzniklo tehdejší Průmyslové muzeum. Svému účelu však budova dlouho nesloužila. Po 2. světové válce muzeum zaniklo a stavbu začala záhy využívat Střední průmyslová škola potravinářská, která zde působí dodnes. V prostorech školy byste našli jednu zajímavost, a to funkční miniaturní automatický mlýn.

Krásné a reprezentativní prostředí ve stylu art deco vás přivítá v prostoru **Machoňovy pasáže**. Tento pětiposchodový městský dům s obchodní pasáží byl realizován v roce 1925 dle návrhu **Ladislava Machoně**. Pasáž s bytovými jednotkami měla po svém dokončení 28 obchodů a podzemní restauraci. Všimněte si, že průčelí oživují čtyři sochařská díla Karla Dvořáka – rybář, textilák, truhlář a barvič. Dům byl v roce 1958 zapsán mezi kulturní památky.

Pardubice hlavní nádraží

Automatické mlýny

Krematorium Pardubice

Pavilon Gočár (www.carokraj.cz)

Kulturní dům Holice

Hlavní nádraží Pardubice představuje jeden z nejlepších počínů poválečného funkcionalismu na českém území. Jedná se o vrcholné **dílo Karla Řepy a Karla Kalvody**. Hlavní nádraží bylo otevřeno roku 1958 a i po více jak půl století plného provozu je jedním z nejpříjemnějších nádraží v České republice. V prostoru podchodu čtvrtého nástupiště se nachází pamětní deska **Ing. Jana Kašpara**, a to přímo na místě bývalého hangáru a aviatické školy, odkud se uskutečnil jeho první let. V prostoru zrekonstruovaného pardubického přednádraží se můžete

vyfotografovat se **sochou Jana Pernera**, slavného stavitele železničních tratí.

Jednou z nejkrásnějších staveb Pardubicka z období 20. století jsou bezpochyby **Automatické mlýny**. Mlýny byly navrženy **Josefem Gočárem** pro bratry Egona a Karla Winternitze a dodnes jsou jedinečnou dominantou města. Není proto divu, že rok po ukončení jejich provozu v roce 2013 byly mlýny zařazeny na seznam národních kulturních památek České republiky. Členové rodiny Winternitzů byli velmi činní ve veřejném

životě. Karel byl dlouholetým předsedou Východočeského jezdeckého klubu a jeho přičiněním byly na závodisti postaveny první betonové tribuny.

Budova **krematoria** byla vystavěna podle návrhu architekta Pavla Janáka v rondokubistickém stylu. V roce 2009 byla ukončena rekonstrukce objektu, která činila 20 milionů korun. Do širokého povědomí se tato jedinečná stavba dostala zejména díky filmu Juraje Herze **Spalovač mrtvol** s Rudolfem Hrušínským v hlavní roli.

Lázeňský pavilon, který nese jméno svého autora, známého architekta Josefa Gočára, byl slavnostně **otevřen 1. května 1913**. Gočár navrhl nejen jeho vnější podobu, ale i kompletní interiér stavby včetně nábytku, lustrů i výmalby. Na svou dobu vysoce komfortní a praktická stavba slouží svému účelu dodnes. Dnešní podoba se ovšem od Gočárový realizace liší. Kapacita pokojů přestala stačit a v roce 1926 bylo přistaveno druhé mansardové patro podle **návrhu architekta Antonína Hilse**. Pavilon dodnes slouží původnímu účelu léčebných lázní

a nabízí stylové prostředí pro léčbu i odpočinek nejen milovníkům architektury. Josef Gočár se v Lázních Bohdaneč podílel také na úpravě obchodů na lázeňské kolonádě a na rekonstrukci vodoléčby a uhličitých lázní. Jeho rukopis je nezměnitelný, proto Gočárovův pavilon často navštěvují studenti architektury ze zahraničních evropských univerzit.

Autorem projektu **Kulturního domu v Holících** je slovenský architekt **Štefan Imrich**. Průčelí stavby je opatřeno skulpturální výzdobou oslavující ženství.

Z moderních staveb v obci Holice nelze opomenout ani stavbu sokolovny. Ta byla postavena v roce 1913 podle plánů architekta Otakara Novotného v duchu geometrické moderny. Budova ve svém počátku sloužila i jako kulturně-spoločenské středisko. Za druhé světové války zmizel z jejího průčelí velký sokol. Po válce, v letech 1949 až 1956, sloužila sokolovna holickým občanům hlavně jako kino, dnes slouží výhradně tělovýchově a sportu pro místní školy a kluby.

Muzea a galerie

Východočeské muzeum

Muzeum MHD a železnice

Natura park Pardubice

Perníková chaloupka

Muzeum Klukovský sen

Východočeské muzeum v Pardubicích sídlí už od roku 1920 na pardubickém zámku. V pardubickém muzeu, které od roku 1964 začalo užívat název Východočeské muzeum, byly postupně vybudovány základní stálé expozice, rozšiřovaly se sbírky, vznikla tradice poměrně bohaté přednáškové činnosti. Ve svých sbírkách má Východočeské muzeum kolem **800 tisíc kusů sbírkových předmětů** a pracuje tu sedm desítek zaměstnanců. Ročně muzeum vydává dva odborné periodické sborníky a další publikace. Patří mezi 20 nejvýznamnějších

muzejních institucí v ČR. Zpřístupňuje jedenáct stálých expozic. Mimo stálé i tematické expozice si nenechte ujít ani prohlídku zámku coby pernštejnské rezidence, prohlídka je zaměřena na architekturu a výtvarné umění pozdní gotiky a rané renesance. **Muzeum MHD a železnice v Rosicích nad Labem** se nachází v budově bývalé vodárny z 19. století. V roce 2000 si budovu pronajal spolek historie železniční dopravy a pustil se do rekonstrukce. Návštěvník tu může nalézt v šesti místnostech a bohaté venkovní expozici

na sedm set relikvií či dokumentů z historie železnice a městské dopravy především z Pardubického kraje. **Letecké muzeum Ing. Jana Kašpara**, které naleznete v těsné blízkosti pardubického letiště, je jedinou expozicí v Čechách, která se věnuje výhradně vývoji aviatiky v první polovině 20. století. Převážná většina exponátů se zaměřuje na život pardubického průkopníka aviatiky a vývoj aviatiky na Pardubicku. Žádnému nadšenci do létání a letadel nesmí toto muzeum uniknout.

Enviromentální, návštěvnické, informační a vzdělávací centrum **Natura park Pardubice** není tak úplně muzeem, jako spíše místem s mnoha zajímavými osvětovými expozicemi – popularizačním centrem. Součástí expozic jsou i samoobslužné sady pomůcek, které si návštěvníci mohou zapůjčit v infocentru a vyrazit s nimi za poznáním. Můžete se stát vědcem, ochranářem či zkrátka turistou. Prohlédnout si můžete sál se zvířaty nebo poznávat soustavu **Natura 2000**, tedy ptačí oblasti nebo evropsky významná území Pardubicka i celého kraje.

Během svého putování Pardubickem určitě navštívte slavné **Africké muzeum Dr. Emila Holuba v Holicích**. Možná že zhlédnutí expozice vám odpoví na otázky, kdo vlastně byl Emil Holub, jaké to je plnit si své cestovatelské sny, jaký byl jeho vztah k ženám nebo třeba zda byste v Africe našli jeho potomky. Nedaleko Pardubic Jeníček s Mařenkou zabloudili do známé **Perníkové chaloupky**. V obci Ráby je pro děti připraveno neobvyklé zamyšlení nad pohádkou „O perníkové chaloupce“, dospělě zaujme historie řemesla a výroby pardubického perníku.

Výstavní expozice v Perníkové chaloupce obsahují přes tisíc perníků z celé ČR. Jedná se většinou o vítězné práce z různých soutěží. V obci **Rokytno** narazíte na vůbec největší výstavu svého druhu v Čechách, a to v **muzeu Klukovský sen, holčičkám vstup povolen**. Jedná se o výstavu modelů autíček z let 1955–1985 ze sbírky občana obce Rokytno Václava Blažka. Výstava byla slavnostně otevřena 25. srpna 2014 a od té doby se těší velké přízni návštěvníků.

Východočeská galerie

Galerie města Pardubice

Mázhaus

Zelená brána

Zelená brána, výstava

Divadlo 29

Pardubicko osloví i milovníky galerijního umění. První zastávkou může být například **Východočeská galerie v Pardubicích**, jejíž expozice najdete na pardubickém zámku. Mimo expozice můžete do galerie zavítat na četné přednášky s uměleckým zaměřením či komentované prohlídky výstav. Součástí galerie je i perla města, nejobdivovanější barokní památka **Dům U Jonáše**, který najdete na Pernštýnském náměstí.

Nedaleko zámku narazíte na **Galerii města Pardubice** (GAMPA), která je

umístěna v krásném prostředí **Příhrádku**. Galerie města Pardubic vznikla v roce 2012 z iniciativy kulturní veřejnosti. Jejím cílem je obohatit veřejný prostor o výstavní instituci typu Kunsthalle. Galerie nevytváří umělecké sbírky muzejního typu, umělecká díla nevlastní a nejedná se o prodejní galerii. Výstavní prostor představuje hostující autorské projekty, které jsou obměňovány každé dva měsíce. Jejich prostřednictvím se návštěvníci jak z řad obyvatel města či oblasti, tak z řad turistů seznamují s aktuálními uměleckými tématy.

Benefiční galerii FONS otevřela firma STAPRO s.r.o. ve vstupních prostorách svého sídla v roce 1998. Galerie se nachází v chráněném goticko-renesančním objektu ze 16. století na Pernštýnském náměstí. Program výstavní síně je zaměřen na autorské výstavy současných fotografů a výtvarných umělců. Výstavy jsou prodejní a výtěžek z prodeje je věnován výtvarnému oboru Základní umělecké školy Pardubice – Polabiny. Program výstav je zaměřen na autorské výstavy současných fotografů a výtvarných umělců.

Mázhaus je výstavní a komunikační prostor města Pardubice. Projekty i výstavní činnost v prostorách Mázhause na pardubické radnici na Pernštýnském náměstí navazují na kulturní život v Pardubicích. Program Mázhause vzniká ve spolupráci s nejrůznějšími neziskovými organizacemi, s amatérskými umělci či se školami ve městě. Součástí programu jsou i interaktivní výstavy či dílny pro děti a mládež.

Zelená brána představuje jednu z nejznámějších dominant Pardubic a spolu

se zámek vévodí historickému centru města. Ve skutečnosti jde o dva objekty – bránu a věž, vysokou zhruba 60 metrů. V mezipatrech při výstupu na vyhlídku Zelené brány jsou otevřeny historické expozice určené především dětem. Přístupnou formou představují a vysvětlují pověsti vztahující se k historii Pardubicka.

Zajímavým výstavním prostorem je i **klub Divadla 29**. V Klubu 29 se v průměru koná 12 výstav ročně. Vystavujícími jsou převážně mladí umělci a studenti vysokých uměleckých škol, přičemž důraz

je kladen zejména na mladé umělce s vazbou na pardubický region. V klubu Divadla 29 také probíhají doprovodné výstavy k vybraným projektům Divadla 29 (filmový festival Jeden svět, Týden pro duševní zdraví a další). **Divadlo 29** je zastřešující název pro prostory a aktivity organizované v budově č. p. 29 v ulici Sv. Anežky České v historickém centru Pardubic, kde působí od roku 2002. Divadlo 29 se profiluje jako multižánrové kulturní centrum, jehož posláním je uvádění a podpora současného nemainstreamového umění napříč žánry.

Příroda a relaxace

Arboretum Vysoké Chvojno

Choltická obora

Bohdanečské rybníky

Pardubické podzámčí

Na Pardubicku naleznete řadu evropsky významných lokalit – tedy druh **chráněného území soustavy Natura 2000**, které je vyhlášené k ochraně přírodních stanovišť volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, a tato území rozhodně stojí za pozornost a návštěvu. Jednou z těchto lokalit jsou **Buky u Vysokého Chvojna**. Tato přírodní rezervace o rozloze 5 ha byla vyhlášena chráněným územím v roce 1994. Hlavním důvodem ochrany tohoto místa je **přirozený smíšený prales s mohutnými exempláři buků**. Kromě nich si zde během své lesní

výpravy můžete všimnout hojného počtu bříz a smrků a bezpočtu chorošů. Toto místo plní funkci biologickou, poznávací a relaxační. Další přírodní perlou je **Choltická obora** o rozloze téměř 70 ha. Volně navazuje na choltický zámecký park. Důvodem vyhlášení přírodní rezervace byla ochrana lesních porostů bohatých na velkolepé duby, buky a jasany ztepilé. V oboře se dodnes zachovala torza dvou dubů letních o obvodu kmene 885 cm, respektive 675 cm. Obě torza jsou evidována jako památné stromy. Dnes oboru využívají návštěvníci zámku

a obyvatelé Choltic k procházkám, při nichž si tu mohou připadat trochu jako ve strašidelném lese. Padlé stromy, jejich torza a koruny prorostlé jmelím navozují zvláštní atmosféru. **Bažantnice v Uhersku** může být pro někoho obyčejným lesem, pro někoho místem s příjemnou a silnou atmosférou. Dnes se tu vyskytuje celá řada vzácných rostlin a hnízdí zde velké množství ptactva. Na sever od chráněného území narazíte na skrytou zříceninu loveckého **zámečku Neulust**.

Národní přírodní rezervace **Bohdanečský rybník a rybník Matka** se rozprostírají na ploše zhruba 250 ha severně od **Lázní Bohdaneč**. Toto území představuje komplex vodních a mokřadních biotopů vytvořených kolem jednoho z největších existujících rybníků bývalé pernštejské soustavy. Součástí jsou slatinné louky, křoviny a rákosiny s hnízdišti bahenního a vodního ptactva. Je zastávkou tažných ptáků a s několika dalšími rybníky patří k chráněným ornitologickým stanovištím. **Přírodní památka Kunětická hora** byla vyhlášena v roce 2014 na rozloze

27,25 ha za účelem ochrany hmyzu, savců a ptáků závislých na porostech starých stromů a dále zvláště chráněných druhů živočichů a rostlin vázaných na skalní útvary, suché trávníky a staré sady. Téměř totožnou plochu zabírá stejnojmenná evropsky významná lokalita, která byla vyhlášena za účelem ochrany silně ohroženého **páchníka hnědého**. Nedaleko Kunětické hory narazíte na přírodní **rezervaci Baroch**. Přírodní rezervací byla vyhlášena v roce 1998. Důvodem byla ochrana významného rybníku a jeho okolí. To je tvořeno

slatinnými loukami s bohatou flórou a faunou. Je významným hnízdištěm ptactva. Bylo na ní zjištěno celkem **146 ptačích druhů**. Stejně tak i **pardubické podzámčí** se řadí mezi evropsky významné lokality. Předmětem ochrany je výskyt již zmíněného brouka **páchníka hnědého** žijícího v pozůstatku lipové aleje. Z bývalé aleje se v prostoru lokality nachází několik desítek lip včetně dutých stromů. Jejich trouchnivějící dřevo je pro brouka vhodným prostředím k výskytu.

Bubeníkovy sady

Park Na Špici

Tyršovy sady

Příhrádek

Bohdanečské rybníky, pozorovatelná

Gočářův okruh (Město Lázně Bohdaneč)

První veřejný park v Pardubicích nese název **Bubeníkovy sady**. Součástí jižní části parku je krásné Matiční jezero pokryté množstvím leknínů. Severní část je bohatá na dřeviny. Nalezneme zde i sochu významného starosty města **Václava Bubeníka**. **Tyršovy sady** jsou nově opraveným městským parkem v Pardubicích, který vybízí k odpočinku v zeleném a kultivovaném prostředí. V bezprostřední blízkosti parku se nachází **pardubický zámek**, **Pernštýnské náměstí**, **třída Míru** či **zdyvadlo**, kde můžete v poklidu pokračovat k břehům řeky Labe.

Zámecké valy jsou vzpomínkou na 15. století, kdy **Vilém z Pernštejna** nechal přebudovat hrad na zámek. Současně bylo vytvořeno mohutné opevnění, jehož podoba se zachovala dodnes. Protože zámek byl od počátku veden jako pevnost, nebylo možné valy dále formovat pomocí vegetace. To vše se změnilo v 19. století, kdy zámek přestal být za vojenskou pevnost pokládán. Tím došlo k významné obměně ve vzhledu valů. Ač zámecké valy prošly v průběhu let proměnou, v současné době vytváří spolu s **Tyršovými sady** zelenou oázu

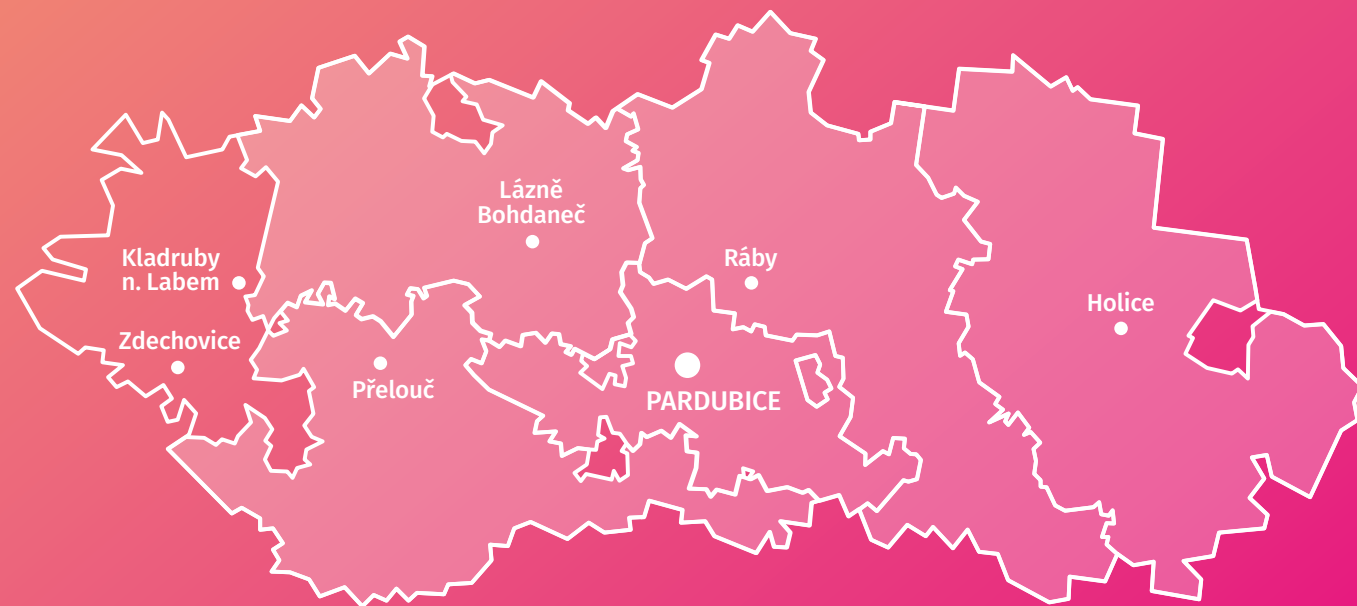
klidu v centru města. Nově zrekonstruovaný multifunkční **park Na Špici** hostil v roce 2016 **Olympijský park Pardubice**. Na své si zde přijdou děti i dospělí. **Soutok Labe a Chrudimky** vybízí k vodním aktivitám, nechybí sportovní a rekreační zóna. V parku najdete také klidovou zónu s vodní plochou **Čičák** s pozorovatelnou ptactva na hladině a okolí. K dispozici je kryté ohniště, půjčovna sportovních potřeb, street workout, sprchy i prostory pro piknik.

Relaxovat v přírodě na Pardubicku můžete i na několika naučných stezkách, které tuto krásnou oblast křížují. Jednou takovou stezkou, která pojí důležitá místa města Pardubic, je **Stezka Viléma z Pernštejna**. Na této trase se seznámíte s historickým centrem města. Stezka měří 2,5 km a začíná u Zelené brány, která je od vlakového nádraží vzdálená asi 20 minut chůze. Stezka má celkem 10 zastavení (Zelená brána, Pernštýnské náměstí, Příhrádek, zámek, Východočeské muzeum, Tyršovy sady, kostel sv. Bartoloměje, Automatické mlýny, Komenského

náměstí, Dům U Jonáše). Nezapomeňme zmínit také **naučnou stezku** skrz národní **přírodní rezervaci Bohdanečský rybník**. Naučná stezka je rozdělena na tři větve (západní, severní a východní). Vede téměř výhradně (s výjimkou severní větve stezky) mimo území rezervace, tedy nikoliv po břehu rybníka, ale pouze okolním lesem nebo loukami. Nezakrytý pohled na hladinu Bohdanečského rybníka nabízí jen pozorovací věž na Polákově poloostrově. Příjemnou a poklidnou atmosféru si můžete vychutnat také na naučné stezce Gočářova okruhu. Procházková trasa

seznamuje především s významnými díly architekta **Josefa Gočára**, která vytvořil pro město **Lázně Bohdaneč**. Trasa stezky vede centrem města s lázeňskými pavilony, lázeňským parkem a také nejbližším okolím města. Mezi nejzajímavější zastavení naučné stezky patří lázeňský pavilon Gočár, vodojem a funkcionalistická vila (vyprojektované Josefem Gočarem), dále pak sluneční hodiny, Kuttnerova kaplička, Tillerovo sedátko a další.

Turistická oblast Pardubicko

Turistická informační centra – Oblast Pardubicko

Turistické informační centrum Pardubice

náměstí Republiky 1
530 02 Pardubice
Tel.: 466 768 390, 775 068 390
www.ipardubice.cz

Městsko-lázeňské informační centrum

Lázně Bohdaneč, o.p.s.

Pernštýnská 117
533 41 Lázně Bohdaneč
Tel.: 774 444 234
ic.bohdanec.cz

Kulturní a informační centrum města Přelouče

Masarykovo náměstí 26
535 01 Přelouč
Tel.: 739 480 292
www.kicmp.cz

Informační centrum – Kulturní dům města Holic

Holubova 768
534 01 Holice
Tel.: 466 920 476
www.kdholice.cz

Turistické informační centrum Zdechovice

Zdechovice 96
533 11 Zdechovice
Tel.: 606 660 236
www.zdechovice.cz

Informační centrum Děda Vševeda

V Perníkové chaloupce 38
533 52 Ráby
Tel.: 466 612 474, 602 413 134
www.pernikova-chaloupka.cz

Informační centrum Národní hřebčín

Kladruby nad Labem, s.p.o.

Kladruby nad Labem 1
533 14 Kladruby nad Labem
Tel.: 601 191 580
www.nhkladruby.cz

Pardubicko – Perníkové srdce Čech, z.s.
Spolek pro rozvoj turistické oblasti
Klášteří 54
530 02 Pardubice
www.TOPardubicko.cz
www.facebook.com/TOPardubicko/

Zakladatelé Spolku

Pardubice

MAS **Bohdanečsko**

Za finanční
podpory

**Pardubický
kraj**